

מצורע

**זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן,
ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע
הצרעת מן הצרוע (ב. ג. א)**

א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא, כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו, שנאמר מלשני וגו'; אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת תורת המצורע, זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע - גמ' ערכין מ"ו.

ונראה דאולי אפשר לקיים שני הכתובים כפשוטם, דלפעמים צריך המצורע לבוא אל הכהן, באם אפשר לו, ולפעמים צריך הכהן לצאת דוקא אל המצורע מחוץ למחנה, כי אי אפשר לו בענין אחר, וכמו שיבואר.

דהנה ההלכה היא שאותו הכהן שטמאו מצוה שהוא בעצמו יטהרנו, כמוש"כ הרמב"ם הלכות טומאת צרעת (פ"א ה"ו) וז"ל: וכהן שטמאו מצוה לטהרו, שנאמר לטהרו או לטמאו עכ"ל, והוא מתורת כהנים, והנה דין שילוח המצורע ממחנה ישראל הוא דוקא מעיירות המוקפות, כמו שאמרו במשנה (כלים פ"א מ"ו), עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה שמשלחים מתוכן את המצורעים, והר"ש והתוספות יו"ט שם, הביאו דברי הספרי פ' נשא, שקידש יהושע כל עיירות המוקפות חומה בקדושת מחנה ישראל, אבל לא כל ארץ ישראל ולא שאר עיירות שאין מוקפות חומה, ובתוספות ערכין (דף ל"ז) הקשו, מנלן דמצורע משולח רק מעיירות מוקפות חומה, הא לא כתיב חומה גבי מצורע, ואומר הרב רבינו יצחק דגמרינן מחוץ למחנה מושבו דכתיב גבי

הנה מה שאמר בתחילה "והובא" אל הכהן, שמשמעותו שהמצורע יבוא אל הכהן, ועי' ברבותינו בעלי התוספות שפירשו לשון והובא והוא - בא, שאין לו מי שיביאנו מפני שהכל בדלים ממנו, אבל עכ"פ משמע שהמצורע יבוא אל הכהן, ואח"כ אמר "ויצא הכהן" אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע וגו', שמשמע מזה שהכהן צריך לצאת אל המצורע מחוץ לשלש מחנות, כמו שפירש"י מפני שהוא משולח חוץ לג' מחנות, ועי' בשפתי חכמים על רש"י, והרמב"ן כתב וז"ל: יאמר שתהי' זאת תורת המצורע שירצה להטהר, שיובא אל הכהן, כי אין לו טהרה לעולם אלא על פיו, ואח"כ פירש כי הכהן יצא אל מקום מושבו מחוץ למחנה והוא לא יבוא אליו אע"פ שנתרפא, עכ"ל. והספורנו פירש שהמצורע יבוא אל מקום קרוב חוץ למחנה שיוכל הכהן בכבוד ובלי רב טורח ללכת לראותו, עיי"ש, וכיוונו בזה ליישב שלא יהי' סתירה מלשון "והובא", למה שאמר אח"כ ויצא הכהן אל מחוץ למחנה.

עליו - רש"י], לפיכך אמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, ע"כ, א"כ מהו ההבדל בין עיר מוקפת חומה לשאינה מוקפת, דאינו משתלח אלא מהמוקפות חומה דוקא.

ויתכן לומר הטעם ע"פ מה שאמרו בגמ' ערכין (דף ט"ו ז'), אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא, מאי דכתיב (מסלס ק"ט) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, אמר הקב"ה ללשון, כל אבריו של אדם זקופין, ואתה מוטל, כל אבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים, ולא עוד אלא שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר, מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, ע"כ, מבואר בכאן דמה שהוקף האדם באלו שתי החומות של עצם ושל בשר, הוא כדי שיהי לו למחסום ולמעצור שישמור את פתחי פיו מלדבר לשון הרע, ושעל זה אמר הקב"ה אל הלשון מה אתן לך ומה אוסיף לך עוד שמירה על שמירה ממה שעשיתי לך, היינו שזהו כבר השמירה היותר אפשרית למנוע את האדם מלדבר דיבורים האסורים ולשון הרע; ולכן עונשו של בעל לשון הרע לשלחו חוץ ממחנה ישראל מעיירות המוקפות חומה דוקא, דבזה עונשו הוא מדה כנגד מדה, דכמו שהוא לא שמר את פיו ולשונו שהיה מוקף בשתי חומות, ושהיו שמירה לחסום מוצא פיו ולשונו מלשון הרע, והוא פרץ את חומותיו ושלחם לחפשי - ולכן עונשו כמדת חטאו לשלחו מחוץ למחנה, ונאסר עוד להיות בעיירות המוקפות חומה ולהתירו בעיירות שאינן מוקפות חומה, הלא עיקר העונש בזה הוא כדי להרחיקו מחברת בני אדם, מדה כנגד מדה על שחטא בלשון הרע, כמו"ש בגמ' (ערכין דף ט"ו ז') מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו [שע"י חטא לשון הרע באו נגעים

מצורע, ממושב דכתיב ביה מושב עיר חומה, עיי"ש, וכן נפסק הדין ברמב"ם ה' טומאת צרעת פ"י ה"ז וז"ל: דין המצורע שיהי לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו, ודבר זה בעיירות המוקפות חומה בארץ ישראל בלבד, עכ"ל, וכ"כ בה' בית הבחירה פ"ז הי"ג.

נמצא דהמצורע היה יכול להיות בעיירות שאינן מוקפות חומה, ולפי זה אם הכהן שטמא אותו בתחילה היה נמצא בעיר שאינה מוקפת חומה, היה באמת אפשר לו למצורע שהוא יבוא אל הכהן להראות לו את הנגע אם נתרפא, ועל זה נאמר והובא אל הכהן, היינו שהוא בעצמו יבוא אל הכהן, אבל אם הכהן שטמאו בתחילה נמצא בעיר המוקפת חומה, דאז אי אפשר לו למצורע שהוא יבוא ויכנס לעיר אל הכהן להראות לו את נגעו, כיון שהוא משולח מחוץ לעיר המוקפת חומה, והרי מצוה שאותו הכהן בעצמו שטמאו הוא יטהרנו, כמובא לעיל, ואז בהכרח שיצא הכהן מחוץ למחנה לראות אם נרפא הנגע, וע"ז נאמר "ויצא הכהן" אל מחוץ למחנה וגו', ומתקיימים שני הכתובים כפשוטם.

ב

ואולם יש ליתן בזה טעם, דאם החמירה התורה על המצורע לשלחו מחוץ לג' מחנות, מהו הענין שהקפידה התורה לשלח אותו רק מעיירות המוקפות חומה ולהתירו בעיירות שאינן מוקפות חומה, הלא עיקר העונש בזה הוא כדי להרחיקו מחברת בני אדם, מדה כנגד מדה על שחטא בלשון הרע, כמו"ש בגמ' (ערכין דף ט"ו ז') מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו [שע"י חטא לשון הרע באו נגעים

ג

ובגמ' יומא (ל"ט ז') אמרו: תנו רבנן ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי דולק, והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן, עד שגער בהם ר' יוחנן בן זכאי, אמר לו היכל היכל מפני מה אתה מבעית עצמך, יודע אני כך שסופך עתיד ליחרב, וכבר נתנבא עליך זכרי' בן עדו (וכ"י י"א) פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך.

ויש להבין לאיזה צורך נעשה הנס הזה שדלתות ההיכל היו נפתחות מאליהן, כי כל אלה הדברים שחשב כאן, היינו שהגורל לא עלה בימין ולשון של זהורית שלא היה מלבין, ונר מערבי שלא היה דולק, לא היה באלו נס במיוחד, אלא אדרבא שכל זמן ששמעון הצדיק היה חי, נעשה נס באלו הדברים שהגורל היה עולה בימין, והיה לשון של זהורית מלבין, והיה נר מערבי דולק, כדאמרי' שם בגמ' (ל"ט א'), ובארבעים שנה קודם החורבן גרמו העוונות שלא נעשה בהם שום נס מהנסים הללו, אבל בפתיחת דלתות ההיכל שהיו סגורים וכל כך כבדים עד שצירי דלתות ההיכל כשהיו נפתחים היה נשמע קולם בשמונה תחומי שבת, כדאמרו בגמ' שם, אם כן פתיחתן מאליהן, באלו הארבעים שנה שקודם החורבן, היה בדרך נס, וצריך טעם לאיזה צורך היה נעשה הנס הזה, ועל מה היה בא להורות.

והנה בגמ' יומא (ט' ז') אמרו: מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים וכו', אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאה חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות ע"ז

וג"ע וש"ד, עיי"ש, וכתב בספר חפץ חיים (נסקדמס) שהכוונה על לשון הרע היוצאת משנאת חנם, דאי לאו הכי לא היו נענשים כל כך, והיינו דמסיים שם ללמדך שקשה שנאת חנם כנגד ע"ז ג"ע וש"ד, וזה אמרו בגמ' ערכין (ט"ו ז') על לשון הרע [וכדאיתא שם, כל המספר לה"ר מגדיל עונות כנגד שלש עבירות ע"ז וג"ע וש"ד כו'], וכן הוכיח מהגמ' גופא שם, דמקשה ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם, והכתיב (ימקאל כ"א) מגורי אל חרב היו את עמי וגו' וא"ר אלעזר אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם וכו', ומוכח מקושי' זו שהשנאת חנם שאמרו בגמ', הכוונה על לשון הרע שבסיבת שנאת חנם, עכ"ד דברי החפץ חיים בהקדמה.

ולפי זה יתכן להבין, דזה היה הענין שאמרו בגמ' (יומא ט"ז) דמ' שנה קודם החורבן היו דלתות ההיכל נפתחין מאליהן, דכיון שהיה הדור פרוץ בלשון הרע, ולא שמרו פתחי פיהם ואת החומות שהקיף הקב"ה בהם את הלשון, ולשונם שלחו ברעה כעיר פרוצה אין חומה באין מעצור לרוחם, וידוע שעיקר הקודש והמקדש הוא האדם, כמוש"ג (ימ"ו ז') היכל ה' היכל ה' המה, והיינו כמוש"כ הסה"ק דעיקר ההיכל הוא ישראל, ועיי' בספר "נפש החיים" (שער א' פ"ד נסגס"ה) וז"ל: כי ודאי עיקר הקודש והמקדש ושריית שכינתו הוא האדם, שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצוות כולן כו' אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' ית"ש כו', לזאת כשקלקלו פנימיות המקדש שבתוכם, אז לא הועיל המקדש החיצוני ונהרסו יסודותיו ר"ל, עכ"ל הנפה"ח, ולכן גם כאן, כמו שהם לא שמרו מחסום לפיהם בשתי החומות הפנימי והחיצוני [וכמו"ש בגמ' ערכין שם "שהקפתים לך בשתי חומות"

עתה יאשמו, ע"כ, וזל"ש הזוהר (פ' מקץ) דכד עמא כולהו אית בהו שלם ולא אית בהו מארי דכבו, קב"ה חייס עלייהו ודינא לא שלטא בהו, ואע"ג דכולהו פלחי לעכו"ם ואינן בשלם, דינא לא שלטא עלייהו, ואוקמוה דכתיב חבור עצבים אפרים הנח לו, ע"כ, (ועי' ג"כ מש"כ רש"י זכ"ט' ז' צמילוק שצן דור המנוול לזר הפלגה), אם כן נמצא דבבית ראשון שהיו שם רק שאר עבירות ולא הי' בהם שנאת חנם ולה"ר, לא היה צריך להיחרב, אבל באמת גם בבית ראשון היה שם איזו מדה של עוון שנאת חנם ולה"ר, כמו שאמרו שם בגמ' (יומא ט' ז') דמקשה על מה שאמרו דבבית ראשון היו ג' עבירות ע"ז ג"ע וש"ד, ובבית ראשון לא הוה ביה שנאת חנם? והא כתיב מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק על ירך, ואמר ר"א אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרים זה את זה בחרכות שבלשונם, ומתרץ, ההוא בנשיאי ישראל הואי, דכתיב זעק והילל וגו', ותניא וכו' יכול לכל, תלמוד לומר היא בכל נשיאי ישראל, עיי"ש, וכיון שהיה שם ג"כ שנאת חנם, לכן היה מקום למדת הדין לשלוט בהם ולהחריב את הבית, אולם כיון שלא היה זה רק בנשיאי ישראל, אבל אצל כל המון בית ישראל היה שלום ביניהם, לכן לא היה יכול מדת הדין לשלוט אלא בהתקרה, שהוא ראש וגובה הבית, לעומת נשיאי וראשי ישראל שהיה בהם שנאת חנם, אבל על הכתלים והיסודות שהם נגד כלל ישראל, שהיה שלום ביניהם, לא היה יכול מדת הדין לשלוט ונשארו קיימים, אבל בבית שני שכל ההמון היה נגוע באותו עוון של שנאת חנם ולה"ר, לכן שלטה מדה"ד על כל הבית מהמסד עד הטפחות, וערערו אותו עד היסוד, כמוש"כ ערו ערו עד היסוד בה, וכמוש"ע לעיל באורך מ"נפש החיים" דעיקר המקדש הוא ישראל,

וכו' לכן נפתחו מאליהן גם דלתות ההיכל הפנימיות והחיצוניות - כמדתם ומנהגם הם, כדי לעוררם ע"י זה על חטאם ועוונם שהם נכשלים בעוון שנאת חנם ולשון הרע, ושבסיבת זה עתיד הבית ליחרב; ומה שר' יוחנן בן זכאי לא היתה דעתו נוחה מזה וגער בהם ואמר היכל היכל עד מתי אתה מבעית את עצמך, יודע אני בכך שסופך ליחרב כי כן כבר נתנבא עליך זכריה בן עדו וכו', יש לומר הכוונה בזה, דכיון שהם אינם נרתעים מדברי הנביא שניבא כן בשם ה', כל שכן שלא יהיו נבעתים ממכם, ולא יתעוררו ע"י זה לתקן דרכיהם ומעשיהם, ובכן אין אתה מבעית רק את עצמך, ולכן גער בהם ר' יוחנן בן זכאי שיחדלו מזה.

ד

והנה בירושלמי (יומא פ"א) שאלו את ר' אליעזר, דורות האחרונים כשרים מן הראשונים [או לא], אמר להם עידיכם הבחירה יוכיח [בנין הבית עד לכם בדבר], אבותינו העבירו את התקרה שנאמר (ישעי' כ"ג) ויגל את מסך יהודה, [היינו שרק התקרה והסכך החריב נבוכדנצר], אבל אנו פעפענו את הכתלים, [שבבית שני החריבו גם את היסודות], שנאמר (מסלס קל"ז) ערו ערו עד היסוד בה, ע"כ, (ועי' צימא ט' ז' צעין אמר).

ולפי המבואר לעיל מדברי הגמ' דעיקר חטאם בבית שני היה על עוון שנאת חנם ולשון הרע, יש ליתן ג"כ טעם על זה שבבית ראשון לא החריבו רק את התקרה ובבית שני החריבו והרסו את כל הבית עד היסוד, על פי מה שאמרו חז"ל (צפרי פ' נשא וכו"ה צמלחש רצה ט), גדול השלום שאפילו עובדים עבודה זרה ושלום ביניהם, כביכול אין נוגע בהם, שנאמר (סוטה ד') חבור עצבים אפרים הנח לו, אבל משנחלקו מה נאמר (שס י') חלק לכם

וכשקלקלו פנימיות המקדש שבתוכם נהרס ג"כ המקדש החיצוני - ולכן היה בזה ג"כ ההירוס כנגד חטאם ממש, בין בבית ראשון ובין בבית שני, הרחמן יזכנו לתקן מעשינו ושיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו.

ה

ובגמרא ברכות (ט' ב'), אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת, ומקשה, שני פתחים סלקא דעתך, ומשני אלא שיעור שני פתחים, ורבו בו הפירושים, רש"י פירש שיכנס לפנים שיעור רוחב שני פתחים, שלא ישב סמוך לפתח דנראה כמשא עיכוב בית הכנסת ויהא מזומן סמוך לפתח לצאת, והרא"ש פירש שימתין מלהתפלל עד שישעה שיעור שני פתחים, והר"מ מרוטנברג כתב כרש"י שיכנס לפנים, אבל הטעם בזה כתב כדי שלא יסתכל לחוץ, והובאו ג' פירושים אלו בשו"ע או"ח (סי' נ'), אבל הב"ח כתב דמהירושלמי שהביא הטור מוכח, שצריך באמת להכנס שני פתחים ושני דלתות, כי זה לשון הירושלמי (נרכוס פ"ה ה"א) אמר רב חסדא זה שנכנס לבית הכנסת צריך להכנס לפנים משני דלתות, מה טעם שנאמר (משלי מ') אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום, דלתותי ולא דלתי, מזוונות ולא מזוזות, אם עשה כן מה כתיב תמן (משלי מ') כי מוצאי מצא חיים, ע"כ, וכתב הב"ח וז"ל: דאתא ללמד [לפי הירושלמי] דכל בית הכנסת צריך שיעשו עזרה לפני בית הכנסת, כדי שיכנס אדם לפנים משני דלתות דוגמת האולם שהיה לפני ההיכל וכו', ונראה דהטעם הוא להורות דאע"פ דבמדת מלך, מי שמבקש איזה שאלה מהמלך אינו נכנס לפני המלך לטרקלין שלו, אלא עומד בחצר ושואל ע"י עבדו של מלך שנכנס לטרקלין לפני המלך, אבל במדת ממ"ה הקב"ה אסור

לשואל ע"י אמצעי לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף, ומשום עיקר זה צריך האדם ליכנס לפנים משני דלתות, כלומר דאע"פ שבאתי לעזרה שלפני הטרקלין של ממ"ה הקב"ה, אין אנכי מבקש ע"י אמצעי שיכנס לטרקלין ולשואל שאלתי ע"י אחד ממשרתיו, אלא אני נכנס לביהכנ"ס עצמו לטרקלין של ממ"ה הקב"ה, ומבקש מלפניו יתברך ולא ע"י שום אמצעי, עכ"ל הב"ח, וכ"ה במדרש רבה פ' תבוא (סוגא צ"מ טז), אמר הקב"ה אם הלכת להתפלל בתוך בית הכנסת אל תעמוד על הפתח החיצון להתפלל שם, אלא הווי מתכוון להכנס דלת לפנים מדלת, וכן כתב ג"כ המגן אברהם (סי' נ' סק"ה) שצריך לעשות אכסדרה לפני בית הכנסת, ומבואר מכ"ז שצריך לעשות שני פתחים ושני דלתות ולהכנס לביהכנ"ס, דלת לפנים מדלת.

ונראה להוסיף עוד טעם על זה, ע"פ הגמ' ערכין הנ"ל על הפסוק מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, אמר הקב"ה ללשון, כל אבריו של אדם זקופין ואתה מוטל, כל אבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים, ולא עוד אלא שהקפתי לך שתי חומות אחד של עצם ואחד של בשר, מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, ע"כ, נראה מזה דמה שהוקף האדם באלו שתי החומות של עצם ושל בשר, היא ההערה והשמירה היותר אפשרית שאפשר לעשות לאדם כדי שיזכור לשמור פתחי פיו, וכמבואר כ"ז לעיל; ובספר יערות דבש (דיוט ב') כתב וז"ל: בברכה ראשונה באומרו ה' שפתי תפתח, ישים אל לבו כי הקב"ה שם אלו השפתיים שומרים לפה וללשון, לבל ידבר דברים בטלים ויהיו סגורים מאין יוצא ובא, כאיש אשר שם שומר למקום אשר בית נכותו שם, והיש בית נכות יותר מן הלשון אשר החיים והמות תלויים בו, והשפתיים שומרים ואינם ראויים

להפתח כלל, כי לא מצאתי לגוף טוב יותר משתיקה, והם דלתיים סגורים ואינם ראויים לפותחן אלא ברצון השם לפתוח אותם לתורתו וכל דבר חפץ חפצי שמים, ולכן אמרו בעלי נוטריקין כי השם אדני במילוי אותיותיו אל"ף דלי"ת נו"ן יו"ד בגימטריא תרע"א, כי אז השערים נפתחים להתפלל, וע"ז נאמר פתחו לי שערי צדק אבוא בם וכו', כי שפתיים הם שערים, אם הם לעבודת ה' הם שערי צדק, והם שומרים לפה וכו' וכו', עיין שם עוד דברים נלהבים; וכן שמעתי רמז על זה מה שנאמר בהמעיל של כהן גדול (שמות כ"ט ל"ה) ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה', היינו שהמעיל עם הפעמונים שהוא מכפר על לשון הרע, כמו"ש בגמ' (זמ"ט פ"ט ז') יבוא דבר שבקול - פעמונים שבו - ויכפר על קול הרע, בא להורות שהקול והדיבור צריך להשמע דוקא בבואו אל הקודש, כי רק שמה צריך לפתוח את פיו ולדבר בו דברי תורה ותפלה שירות ותשבחות, אבל בהיותו חוץ מן הקודש, אז צריך לבלום את פיו וכמו שאחז"ל (מילין דף פ"ט ט"ו) האומנם אלם צדק תדברון, מה אומנתו של אדם בעולם הזה, ישם עצמו כאלם, יכול אף בדברי תורה כן, תלמוד לומר צדק תדברון. ועל כוונה זו שיזכור האדם שהקב"ה הקיף את פיו בשתי תומות ושתי דלתות סגורות, ושצריך לפתוח אותם אך ורק בבואו

אל הקודש ולסגור אותן בצאתו מן הקודש - לכן מצוה לעשות בביהכנ"ס ג"כ אכסדרה ועזרה לפניו, כדי שיכנס פתח לפנים מפתח ודלת לפנים מדלת, וע"י כך ישם אל לבו ויזכור את שתי החומות והדלתיים שלשונו נתון בהם, ושלא ישלח את פיו חפשי כאות נפשו בדברים בטלים ודיבורים האסורים, ורק כשיכנס לבית הכנסת או לבית המדרש לעסוק בדברי תורה ותפלה, ויכנס שם בשני פתחים, אז יפתח גם הוא את פתחי פיו לשרת בהם בקודש; וזהו שאמרו בירושלמי ובמדרש, הנכנס לביהכנ"ס צריך להכנס לפנים משני דלתות, מה טעם אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום וכו', היינו שע"י זה "ישקוד על דלתותי", אלו השתי דלתות ששמתו בו, לשמור מזוזות פתחי, שפיו שבראתי ויצרתי בו, ישמרם בקדושה וטהרה שלא לטנפם ח"ו בדיבורים אסורים רק תמיד יהיו נקיים וטהורים לדבר בם בדברי קדושה ולא בדברים בטלים ח"ו, וזהו שסיים שם, אם עשה כן מה כתיב תמן כי מוצאי מצא חיים, היינו מי שמוציא ומשתמש בחמשה מוצאות הפה רק בתורה, [כי כל הענין שם - במשלי ח' - מדבר בתורה], אז מצא חיים, כדכתיב כי חיים הם למצאיהם, וכמו שאמרו על זה במס' עירובין (נ"ז א') אל תקרא למצאיהם אלא למוציאיהם בפה, ועל זה נאמר כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא.